

թիւնը, ամբողջութիւնը, այլ նաեւ Հերանոսաց Առաքելային հաղորդականութիւնը, այլասիրութիւնը, խաչուած Քրիստոսի դադափարին համար անոր մարտնչումները, անոր տքնութիւնները, անոր առաքելական հոյակապ աշխատանքին արդաստարութիւնը, անոր վէճերը իր քարոզած աւետարանին և իր անձին մրցակիցներուն ու թշնամիներուն հետ, անոր քրիստոնէական կեանքին հոյակապ փորձառութիւնները:

Պօղոսեան մատենագրութեան մէջ դատաւարի և կեանքի կոխը կայ, ծայրէլծածայր ոգևորութիւն և կենդանութիւն կայ, պատմութիւն կայ, ֆիզիքական կեանքի և հոգեկան աշխարհի ամէնէն աւելի ապակաշուած պատկերներէն մինչև անոնց մաքրագործումներուն քրիստոնէացումը, աստուածացումը կայ այդ գրութեանց մէջ:

Պօղոսին թուղթերը, որոնք քրիստոնէական գրականութեան ամէնէն վաղեմի նմուշներն են, ընթերցողը կը յափշտակեն ու կը փոխադրեն հոռմէական քաղաքակրթութեան ենթարկուած ժողովուրդներու մէջ, և ուշիմ ու հետաքրքիր ուսումնասիրող մը, կը շօշափէ 19 դարու հնութիւն ունեցող այդ կեանքերուն բոլոր երևոյթները, և կ'զգայ թէ Աւետարանին շունչը ինչէ՞ր մաքրագործելը է մարդոց մոլորութիւններէն և ազտեղութիւններէն, և թէ 20րդ դարու Քրիստոնէութիւնը ի՞նչպիսի յեղուճներէ և հանգրուաններէ անցած ու եկած հասած է մեզի:

Աւրիշ շատ կարեւոր կէտ մըն ալ, որ Պօղոսի թուղթերուն առաջնութիւն տալ կուտայ ինձ, ատոնց յայտնի գերակշռութիւնն է իր նմաններուն մէջ: Այսինքն՝ ամբողջ Նոր կտակին ամէնէն ստուար մասը կազմուած է պօղոսեան գրականութեամբ: Զարմանալի՝ երևոյթ: Առաքելական դարու եկեղեցւոյն «կարձեցեալ սիւները», — ասիկա նոյն ինքն Պօղոսին բացատրութիւնն է —, չեն կրնար համեմատութեան գրուիլ իրենց գրած թուղթերուն ամբողջութեամբը Պօղոսի թուղթերուն քանակին քով:

Ի՞նչ է այս զարմանալի իրողութեան պատճառը, ի՞նչպէս պէտք է մեկնել ասիկա:

Հաւանաբար սա՝ ենթադրութեամբ թէ առաքելական դարուն մէջ, Աւետարանի

քարոզութիւնը առաւելապէս հետաքրքրեց Հերանոսոսիւնը քան բուն Հրիւրիւնը:

Աւրեմն կրնանք բռնի թէ Պօղոսին թուղթերը խորունկ հետաքրքրութիւն չարժեցին հեթանոս աշխարհի նորադարձ ժողովուրդներուն մէջ, և հեթանոսաց Առաքելը ստիպուեցաւ շատ գրել, սակաւ գրել, և իր գրածներուն մէկ մասը միայն կրցան պահուիլ, որոնք իրենց արդի ձևին մէջ հասած են մեզ՝ կաղմկով Նոր կտակի յայտնի և վաւերական կանոնին գլխաւոր մասը:

Աւրեմն առաջին աթիւ ձեռք կ'առնենք Հոռմայեցոց թուղթը, որ առաջինն է Պօղոսի ընծայուած Զորեքասան թուղթերուն և չոյց տալ Սիոն-ի ընթերցողներուն թէ ի՞նչպիսի կարգադու և Սուրբ Գիորգ ուրիշ խօսքով, ի՞նչպիսի ծանօթութիւններու պէտք կայ Սուրբ-Գիորգին սեէ մէկ մասը զիտակցութեամբ կարգադու և օգտուելու համար:

Բ. Ե.

ԵՈՐՇՈՒԹՅՈՒՆ

Գոյ յետպարս և ներկայութիւն ըստ ներքին Բաղդր և Երևան ու պարսկացի անգայտիւն. Բայց հոգիին երազին հետ պարսպս չի, Առ ինչպար յանկարծ երգին այս բաներին:

Թողալիք որ զգայութեան ու պարսպի ճրքներու վրայ ծաղիկ ժողովի անհունօրէն, եւ հոգիին պահեց իրեւ ստիպող ուսի, Խոնկը ձեռքի որ հրապարակ ինձի նորին:

Առ քորովի անունի միայն ստիպած եւ արդ երգի մը պիտի որ կը հնչի մեզի ու հանգար, Ահա պարսպիւմ իր զաղնիսին յարուցալի,

Առ պայծառ օր մ'աղբիւրի պիտի ականակի, Այս հոգիին խորունկ ստիպող երեւ փշի, Հոն անպայայտ պիտի գտնու խոնկը ձեռքի...

Գանիւր

ԱՐՄԷՆ ԵՐԿՍԻ

